

A

impresentabilidade económica do Plan Forestal

J. CARMONA

O Plan Forestal, elaborado por un consulting privado e imprentado apresuradamente como propio pola Xunta de Galiza, pretende ser un estudo "técnico", "profesional", non contaminado polos discursos "valorativos" dos ecoloxistas, e polo tanto, listo para, con lixeiros retoques de detalle, ser discutido e aprobado no Parlamento. As diversas reunións e simposios que durante os últimos dous meses veñen organizando os redactores do Plan e a súa cohorte de colaboradores, maqueados baixo diversas siglas, conclúen inequívocamente que o Plan é tecnicamente perfecto.

O sentido que teñen as liñas seguintes é o de comentar algúns aspectos do modelo forestal que presenta o Plan así como salientar algunhas deficiencias presentes no seu cálculo económico que demostran que este non é nen tan "profesional" nen tan "acabado" como se presenta ou en todo caso non mais que o que presentaron no seu día como iniciativa lexislativa popular os grupos ecoloxistas, que ún non se explica por qué son a bicha dos redactores. Polo tanto, que no Plan deben opinar todos e non só os supostos técnicos e que o Plan non é cousa de ser aprobado en

dous meses, senón que esixe unha discusión previa dos obxectivos e unha reelaboración de conxunto do modelo de monte e do cálculo económico na que participen todos os grupos, persoas e institucións interesados nas funcións productiva, conservativa e social do monte, e non só os primeiros como ten acontecido até agora. É dicir, ese auténtico Acordo Galego polo Monte que até agora se tén evitado.

EMPREGOS E INVESTIMENTOS: A LEXITIMACION DO PLAN

A primeira imaxe que transmite ao público tanto o texto íntegro como a síntese apresentada aos medios de comunicación é a de que o Plan Forestal significa un investimento fastuoso (dous billóns de pesetas) e o mais vasto proxecto de creación de emprego de toda a historia de Galiza. Tan vasto resulta ser este último, que debeu asustar unha miga ao presidente Fraga, que en vez de anunciar a creación dos 494.000 empregos netos (534.000 brutos menos os 40.000 actuais no

INFORME

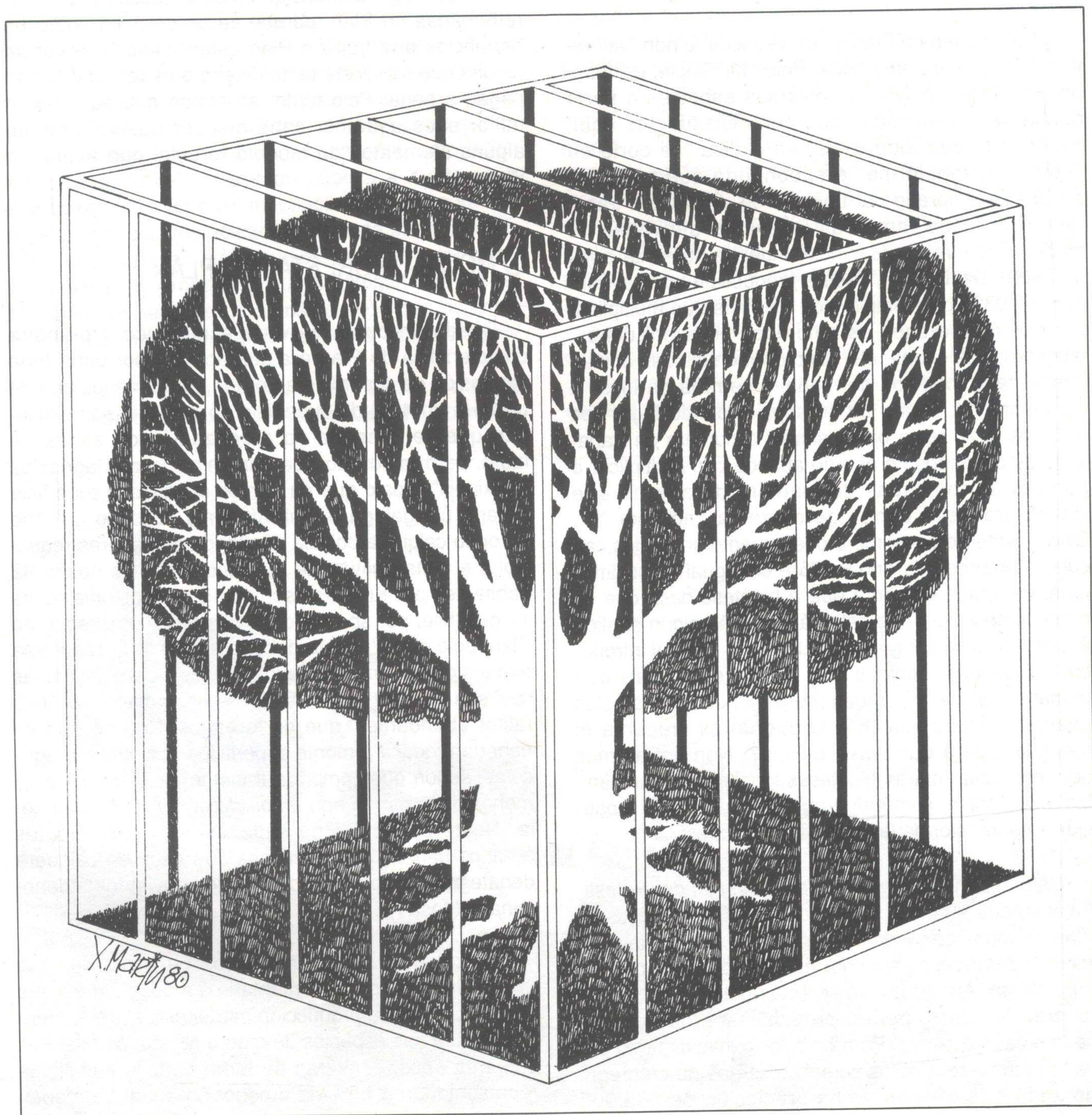
ADEGA

sector) que prevé o Plan para o quinquenio 2.028/2.032 (pp. 412 do Plan e pp. 96 da Síntese) debeu considerar que ben chegaban con 300.000 e foi esa a cifra que él anunciou.

O emprego e o investimento previstos resultan fundamentais á hora de presentar o Plan, son en realidade a súa lexitimación. Para criar tantísimo emprego calquera esforzo paga a pena e a excomunió será a moeda dos que se atrevan a chistar. Pero, desde un punto de vista estritamente económico, ¿son os empregos e os investimentos resultado de previsións e cálculos sérios ou son un reclamo "valorativo" para predispoñer ao seu favor?

Pois o primeiro que son é -tal e como Fraga debeu intuír- unha imprudente esaxeración, porque se no ano 2.032 existen un total de 534.000 empregos no forestal, resultaría que,

-con unha poboación activa que segundo as tendencias actuais acadaría mui pouco mais do millón- ún de cada dous activos galegos dependería deste sector. Tendo en conta que a metade deles farían-no en actividades de primeira e segunda transformación, teríamos ocupados en aserrío, móbeis, pasta, papel, etc. a ún de cada 4 galegos. Unha situación portentosa se temos en conta que segundo o último informe da OCDE os activos no total das indústrias derivadas da madeira son ún de cada 15 en un país como Finlandia.

O carácter fantasioso dos cálculos de emprego ve-se millor se descemos a algún dos renglóns concretos. Sirva de exemplo o da fabricación de pasta de papel que, segundo os cálculos do Plan, dará traballo directo ao final dos cuarenta anos a 23.687 persoas (pp. 410) -os indirectos xa se contabilizan noutros epígrafes desde logo- ; tendo en conta que a actual ENCE non chega aos 500 empregos, a pregunta é ¿cántas fábricas de celulosa hai que poñer para chegar aos 23.687 ou cantos criados terá cada empregado das que existan no ano 2.032?

AS HIPOTHESES DO PLAN

¿Cómo chega o Plan a tan "técnicos" e non "valorativos" cálculos de emprego?. Pois mui simple, estimando as cortas anuais das diversas especies a partir dunha serie de índices que non discutiremos aquí, supoñendo que todo o que en Galiza se corte en Galiza se transforme e supoñendo que os ratios actuais de emprego por unidade de produto a transformar en cada rama das indústrias derivadas da madeira non van mudar nos vindeiros cuarenta anos (pp. 409). Deste xeito, dada a produción forestal para o ano 2.032 por exemplo, non hai mais que multiplicar por ese ratio e saen os empregos en aserradoiros, fabricación de chapa, etc.. Dito doutro xeito: se actualmente cada tonelada de madeira serrada da lugar a "X" empregos, dentro de 40 seguirá dando lugar aos mesmos; polo tanto para calcular o número de traballadores ocupados no aserrío abonda con multiplicar o número de toneladas de madeira de aserrío que Galiza producirá dentro de cuarenta anos por "X". Obviamente polo mesmo procedemento podíamos calcular o emprego do ano 6.675 e con igual versosimilitude, se temos en conta que a hipótese-base que se debe cumprir para que este cálculo teña algún sentido é a de que o sector galego da madeira non vai introducir anovacións técnicas nen mudas estruturais que tendan a millorar a produtividade (xa que todos estes avances rebaixarían "X"). O que ún se pregunta é: daquela, ¿para qué serve o Plan?. Non entraremos aquí en avaliar outras hipóteses igualmente "verosímiles" do "modelo" como a de que toda a madeira producida será transformada dentro de Galiza, etc.

Seremos mais breves sobre a cuestión dos investimentos, que é tan optimista como a dos empregos. O Plan pretende comprometer unha cifra total de investimentos catro veces superior aos que se propón aportar a Xunta. As veces dan-se estas políticas de captación de recursos, pero a probabilidade de que iste sexa o caso é cativa. Para calcular o investimento privado recorre-se a ratios semellantes aos de emprego, de xeito que o valor dunha predicción de 685.000

millóns de pts. é o mesmo que pode ter a suxerencia que me fai un amigo que alega manter tratos cos extraterrestres e que dí que o investimento privado vai ser muito maior porque os marcianos están pensando en investir no sector. O financiamento do Estado e da CEE -que superaría o 40% segundo o Plan- haberá que conseguí-lo, e elo non depende só da vontade da Xunta. En todo caso, as tendencias observábeis nos diñeiros que a CEE adica a estas cousas non parece que -aínda que crecentes- permitan tais alegrías. Pois resulta que con tais alegrías afectando ao 75% do financiamento do Plan, iste está "técnicamente acabado".

Xa que logo, semella que muitas cousas deben ser reformadas no Plan, porque se os cálculos sobre os beneficios que trairá o Plan están eivados, a ver se resulta que se inviste tanto diñeiro e os resultados non pagan a pena. Polo tanto, ao tempo que se estudan millor eses asuntos, cabe discutir paseniñamente algúns elementos do modelo forestal que avanza o Plan.

O MODELO FORESTAL DO PLAN

Desde un punto de vista económico a primeira característica do Plan e a súa aposta por unha forte expansión da superficie arborada, nada menos que de un 34 a un 47% da superficie do país; un salto ciclópico que se basearía na arborización de zonas de mato, pero tamén do que denomina "zonas agrícolas marxinais". Posto que en termos relativos a superficie agraria útil galega é mui inferior á do noso entorno europeo calquera política que tenda a ulteriores reducións e unha política de despoboación. Os nosos 92 habitantes por Km2 non son os 15 de Finlandia ou os 17 de Chile, por só citar dous dos modelos citados no Plan, polo que a aposta debería ser en todo caso pola expansión e non pola redución dos usos agrícolas que son sempre mais intensivos en traballo -o noso factor abundante- que os forestais. Non só non se deberían reducir a monte superficies actualmente agrícolas, senón que compriría transformar unha parte ao menos dese monte non arborado en superficie agrícola. Neste aspecto é de supoñer que os sindicatos agrarios han ter muitas cousas que decir en calquera debate que se abra. Por certo ¿foron invitados á denominada Mesa Forestal?

A segunda cuestión que desde un punto de vista económico merece un comentario é a aposta mais que decidida por unha produción madeireira extremadamente baseada nas especies de medre rápido: ao final dos cuarenta anos, coníferas de turno corto e eucaliptos representarían o 85% da produción anual de madeira. Un sector polo tanto mui especializado nas espe-

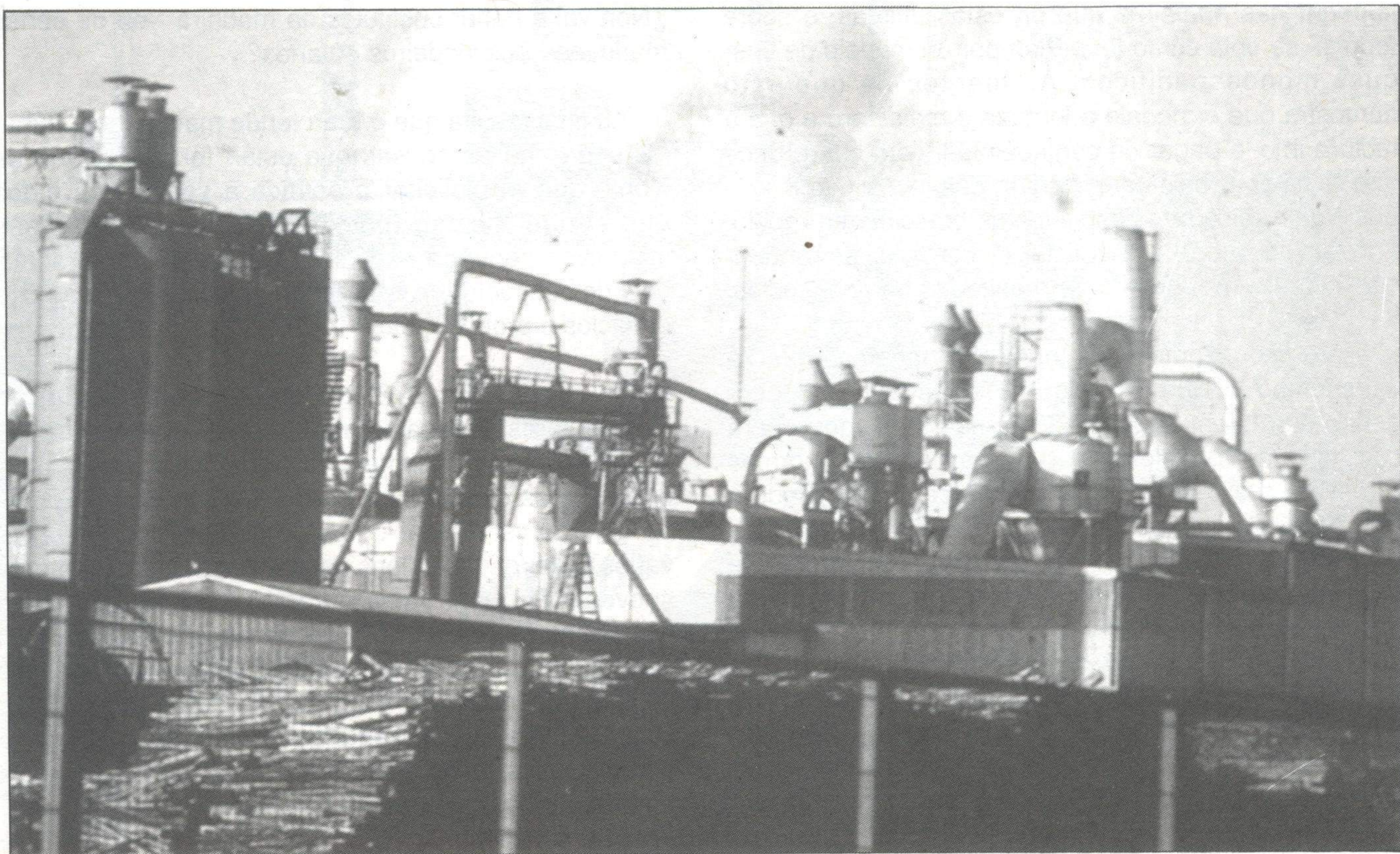
cies de menor prezo, destinadas fundamentalmente a trituración, que son precisamente as mais fluctuantes no que atinxe a oferta e prezos internacionais; unhas especies ademais que algúns países latinoamericanos e do sudeste asiático están plantando con fruición. Unha aposta polo tanto a unha única carta nun mundo de tahúres, no que nós non temos nen sequera as competencias para marcar esas cartas que se chamaban aranceis. Unha aposta que tampouco vai satisfacer o que debía ser un obxectivo do Plan, o de fornecer unha oferta diversificada de madeira que permita cubrir as demandas de todos os axentes transformadores do país e non só as dos demandantes de madeira para trituración (celulosa e taboleiros).

Outra das cousas que chaman a atención do Plan, porque en tempos de converxencia tende a seguir diverxendo, é o papel absolutamente marxinal que se concede ao monte público na ordenación forestal de Galiza. Mentras non só os países europeos senón outras comunidades autónomas tenden a ampliación dos arborados de titularidade pública a Xunta sitúa este obxectivo a un nivel mui secundario tanto se nos atemos aos recursos adicados (a cuarta parte dos adicados a prevención de incendios, por exemplo) como aos obxectivos propostos, que se limitan aos "espacios máis fráxiles" mesmo considerando que partimos dunha situación anormalmente baixa neste sentido.

Claro que despois de todo é normal que unha das principais partidas sexa a de prevención de incendios:

faga vostede un monte perfectamente pirófito, e gaste logo un pastazo en prevención e apagado de incendios. Eso sí, coide ben de non contabilizar no Plan os custes económicos e sociais que este modelo carrega. Como tampouco vaia a contar o custe de centrar as intervencións do Plan "no monte arborado de propiedade particular" (pp. 89-90 da Síntese) en vez de nos por término medio 100 veces mais extensos montes veciñais, porque daquela ficaría evidente a calqueira que o Plan vai ao grande, sen un mínimo obxectivo de minimizar o custe das actuacións.

Finalmente e quizáis unha das cousas que mais se bota en falta porque sen ela é imposible facer un xuízo do modelo forestal do que se trata, o Plan non incluí nengunha orientación sobre a estrutura de incentivos que se vai establecer, ¿van-se incentivar as especies de turno mais largo sobre as de corto?, ¿vai-se priorizar ás denominadas especies índice sobre as outras dentro dun mesmo distrito forestal?. ¿Persigue realmente o Plan correxir os desequilibrios que criou o mercado en favor de certas especies durante os últimos anos ou polo contrario e como se indica na pp.93 do documento de síntese a orientación será a de "potenciá-las tendencias que se observan na iniciativa privada"? A verdade é que a sensación que produce o observación do apartado de investimentos é de que do que se trata é desto último, xa que no gasto previsto pola "iniciativa pública", que é o único un pouco controlable, as partidas que levan a parte do león son: o coste dos servizos administrativos, os investimentos

en "capital territorial" ("dotación de caminos, cargaderos, cortafuegos, puntos de agua, refugios, centros de vigilancia, helipuertos de monte, etc." -cito en castelán porque este é o idioma no que está redactada versión íntegra do Plan-) e os investimentos en prevención de incendios. Os primeiros non inclúen obviamente ningún sesgo corrector das tendencias actuais, mentres que os segundos e terceiros se algo fan é acentualas, porque as ratios utilizadas en dotación de infraestructura conceden un maior gasto en camiños e cortalu-

dencias da demanda. ¿Pensan os redactores do Plan que o rápido achegamento de Finlandia e Suecia á CEE que se está producindo nestes momentos non vai afectar ás tendencias do comercio comunitario de produtos forestais nen á política forestal da Comunidade?. ¿Pensan que o imparábel e progresivo reciclado do papel non vai ter nengunha influencia nos consumos de pasta química?. O Ministerio de Industria por exemplo coida que sí, e no seu último Informe sobre la industria española fala xa de "una mayor utili-

XOSÉ MANUEL PENAS PATIÑO.

O Plan pretende que dos orzamentos investidos uns dous tercios sexan de diñeiro público polo tanto non pode dedicar-se en exclusiva á función productiva, esquecendo da función social ou ecolóxica dos montes"

"O plan ten unha visión exclusivamente productivista, o 92,7% das inversións son con fins productivos, o 4,3% con fins ecolóxico e un 3% fins sociais, unha vez descontados os gastos xerais (servicios administrativos, etc...), hai por tanto unha desproporción enorme entre os diferentes obxectivos".

"Só existe unha planificación en base a especies de rápido crecemento, nós demandamos unha planificación a medio e longo prazo".

"Na prensa e na rádio só se recollen as escelencias do Plan pero non se escoitan as voces críticas. Na súa elaboración non houbo un xogo limpo, e agora non se quere debatir".

(Da intervención de
X.M. Penas Patiño na mesa redonda
citada)

mes por cada 10.000 has. de bosque aos eucaliptos e ás coníferas de crecemento rápido que ás especies caducifolias; igualmente o gasto en prevención é moi superior nas primeiras que en estas últimas, e sobre todo se se opta como fai o Plan por un modelo de bosques monoespecíficos. Ao marxen de que isto demostra que o modelo adoptado é máis caro e que a factura imo-la pagar os contribuintes, isto quere dicir que a maior e máis certa partida dos investimentos do plan vai ir adicada ás especies de crecemento rápido: un plan público que o que fai e promover as tendencias actuais do mercado de resultados ben coñecidos.

Pero esquezamos o anterior e supoñamos que xa estamos no 2.032 coa maior parte dos activos dependendo dun forestal que produce máis que agora, pero cos mesmos métodos. ¿Pagaron a pena os enormes investimentos e os costes sociais e de oportunidade a eles asociados que incorrimos -entre eles o abandono de 70.000 ha. de solo agrícola real e algo máis de solo agrícola potencial?, ¿milloraron os prezos relativos do pino e do eucalipto que son o 85% da nosa produción madeireira? ¿mudaron as tendencias do comercio europeo da madeira, xa que o déficit de madeira da CEE foi un dos motivos que nos impulsou a aquela orientación?. Estas preguntas non deben ser moi importantes para que un Plan de 660 páxinas non dedique nen siquiera unha liña á previsión das ten-

zación de produtos substitutivos" -entre eles o reciclado- como unha das causas dos pésimos resultados das empresas de celulosa nos últimos dous anos ¿Non vai a haber substitutos da madeira -ou de certas madeiras- nos vindeiros 40 anos?

Ao final resulta que o Plan tende máis a facer cábalas sobre moitas cousas que están fora do acado da Xunta que a explicitar a política a seguir nos eidos que sí que o están (por exemplo, distribución dos incentivos segundo especies, política de reestruturación do subsector de aserrío, actuación e tipoloxía dos espazos a protexer, etc).

En conclusión, o Plan Forestal non só pula un modelo forestal desafortunado senón que o sustenta nun cálculo económico pouco verosímil, que non ofrece garantías de chegar a porto. Non resulta difícil prever en qué vai quedar o Plan logo duns poucos anos: varios milleiros de millóns de pts. gastados en pistas e subvencións, unha administración forestal cara, e un forte aumento da produción de eucaliptos, que nen siquiera hai garantías de que se transformen aquí. Do resto dos contidos do Plan acordarán-se únicamente os historiadores que seguirán chamando no deserto dunha Galiza moito máis erosionada que a actual a non repetir os erros que se cometeron na última década do século XX.